HANSAN

Hansan var mäktig

Lübeck

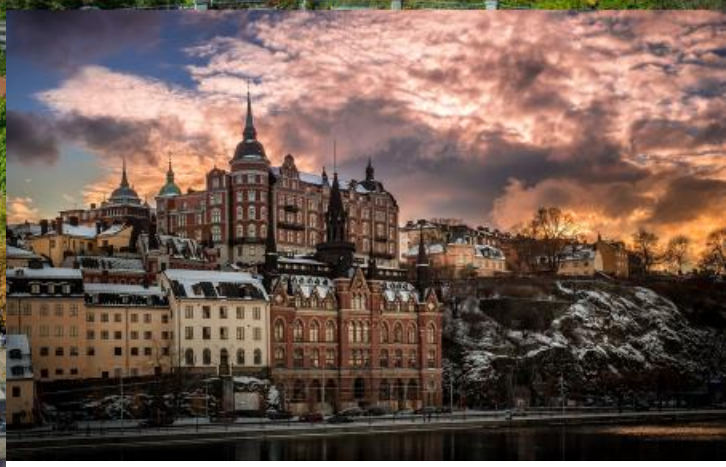

I skuld
Till
Hansan

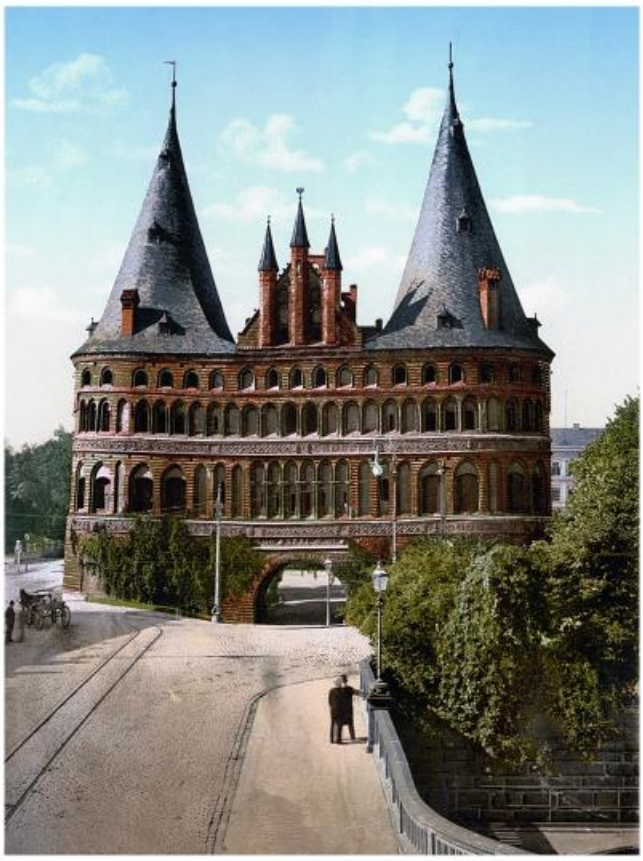

Stadsporten Holstentor uppfördes 1478 och var en av fyra

MEDELTIDA STOCKHOLM

Birger Jarl besegrar Stormännen

Slaget vid Sparsätra

år 1247

Slaget vid Sparrsätra utkämpades år 1247 nära Sparrsätra kyrka utanför Enköping.
Fältslaget blev kulmen på folkungarnas andra uppror mot Erik den läspe och halte.
Folkungarna leddes av tronpretendenten Holmger Knutsson, son till kung Knut Holmgersson.

Holmger Knutsson till Sko, förmodligen född någon gång före 1220-talet, död 1248 avrättad genom halshuggning, var en folkunge och svensk tronpretendent, äldste son till kung Knut Länge.

Folkungarna förlorade och därmed krossades motståndet mot kungligt centralstyre och skatter. I Skänningeannalerna från omkring år 1290 heter det under år 1247: "Detta år förlorade Upplands allmoge vid Sparrsäter segern och sin frihet, och man pålade dem spannskatt, skeppsvist och flera bördor". Dock är det oklart om kungamakten verkligen lyckades ta ut dessa skatter.
Enligt Erikskrönikan flydde Holmger till Gästrikland men blev tillfångatagen och halshöggs därefter år 1248. Hans nära förbundne Filip Larsson tvingades gå i landsflykt.

Stockholm Blir stad

Den allra äldsta delen av staden Stockholm låg på den lilla ön där Gamla stan ligger idag. Där hittar arkeologerna spår av medeltidens Stockholm varje gång någon ska bygga om ett hus eller gräva ner ett rör. Gamla murar, skelett, spår av matlagning och hantverk hjälper oss att förstå hur stockholmarna levde för länge sedan. Vi kan också använda gamla brev och målningar för att undersöka hur livet i Stockholm var från början.
Det allra äldsta beviset för namnet Stockholm kommer från två stycken brev skrivna år 1252. Breven handlar egentligen inte om Stockholm utan nämner att Sveriges kung Valdemar och hans pappa Birger Jarl befann sig i staden under sommaren det året. Under medeltiden var Jarl en yrkestitel, kungens närmaste rådgivare.

SVERIGE

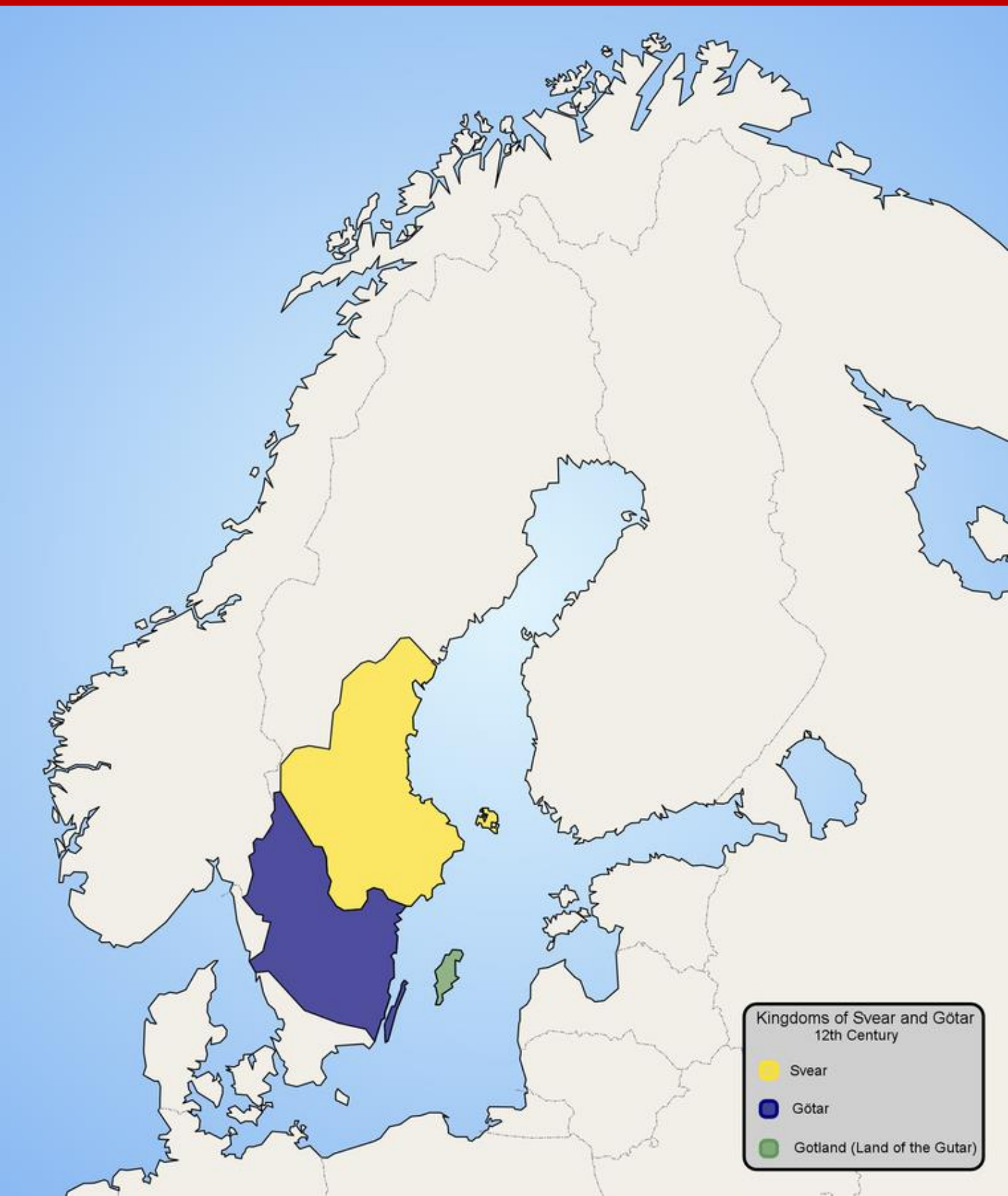
Kingdoms of Svear and Götar
12th Century
Svear
Götar
Gotland (Land of the Gutar)

Någon gång alldeles i början av 1250-talet kom Birger Jarl och den tyska Hansestaden Lübeck överens om att handeln mellan Hansan och Sverige skulle utgå från Stockholm. De tyska köpmännen fick olika förmåner i staden mot att de följde svensk lag. Staden växte snabbt och i slutet av 1200-talet var Stockholm Sveriges största stad. I början av 1500-talet bodde det omkring 6000 personer i Stockholm. I London bodde det samtidigt ca 40 000 personer och Paris hade ett invånarantal på omkring 100 000.

Riddarholmskyrkan
Gravar, Begravningar, Kloster, Skelettgravar, Riddarholmskyrkan, Gråbrödraklostret
Magnus Birgersson (Ladulås) dog år 1288 och begravdes i gråmunkarnas klosterkyrka i samband med uppbyggnaden av franciskanerklostret på Gråmunkeholmen i Stockholm (idag Riddarholmskyrkan på Riddarholmen). Kungen hade skänkt marken till klostret och var dess store donator. I sitt testamente hade han låtit skriva att han skulle begravas just i den kyrkan.

HANSAN

Hansan eller Hanseförbundet var ett handelsmonopolförbund av främst tyska eller tyskdominerade städer, som från mitten av 1100-talet till mitten av 1600-talet idkade gemensam handel vid Nord- och Östersjön och som skyddade sin handel mot konkurrens. I vidare mening inkluderar hansa även stadsförbundet Hansans föregångare som i själva verket var flera olika handelsförbund eller "Hansor" från 1100-talet, ofta kallad "köpmanshansan", och framåt till "stadshansans" bildande på 1300-talet. Hansan omfattade som mest nästan 100 städer, av vilka Lübeck var den ledande. Tre olika huvudgrupper (drittlar av städer formades till en början inom Hansan. Dessa var dels köpmannaorganisationen Gotlandsfarargille under Visbys ledning, dels städerna från Rhenlandet och Westfalen samt Lübeck. Hansans betydelse upphörde under 1600-talet, då världshandeln, som en följd av de geografiska upptäckterna, tog andra vägar. Namnet på förbundet kommer från den äldre högtyskans Hansa, som betyder "grupp", "klunga", "följe" eller "skara".
Under medeltiden växte de nordtyska städernas inflytande i den europeiska handeln. På 1300-talet slöt de sig samman i ett förbund, hansan, som fick stor både ekonomisk och politisk betydelse i hela Nordeuropa ända in på 1500-talet.

Lübeck

Hansans vanliga Resvägar Mellan Städer Man Handlade med

Lübeck

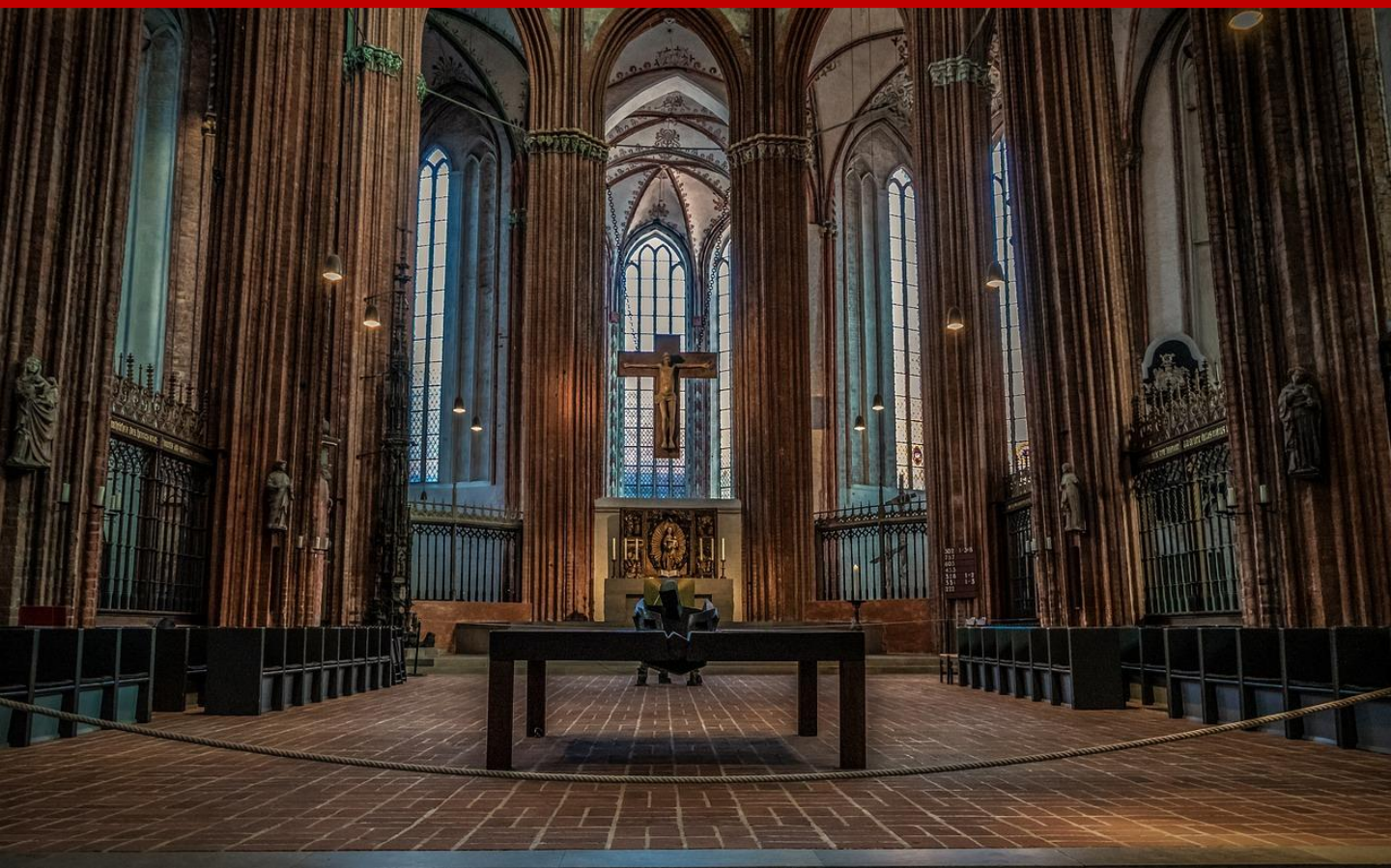

OTTO STOBER

Lübeck

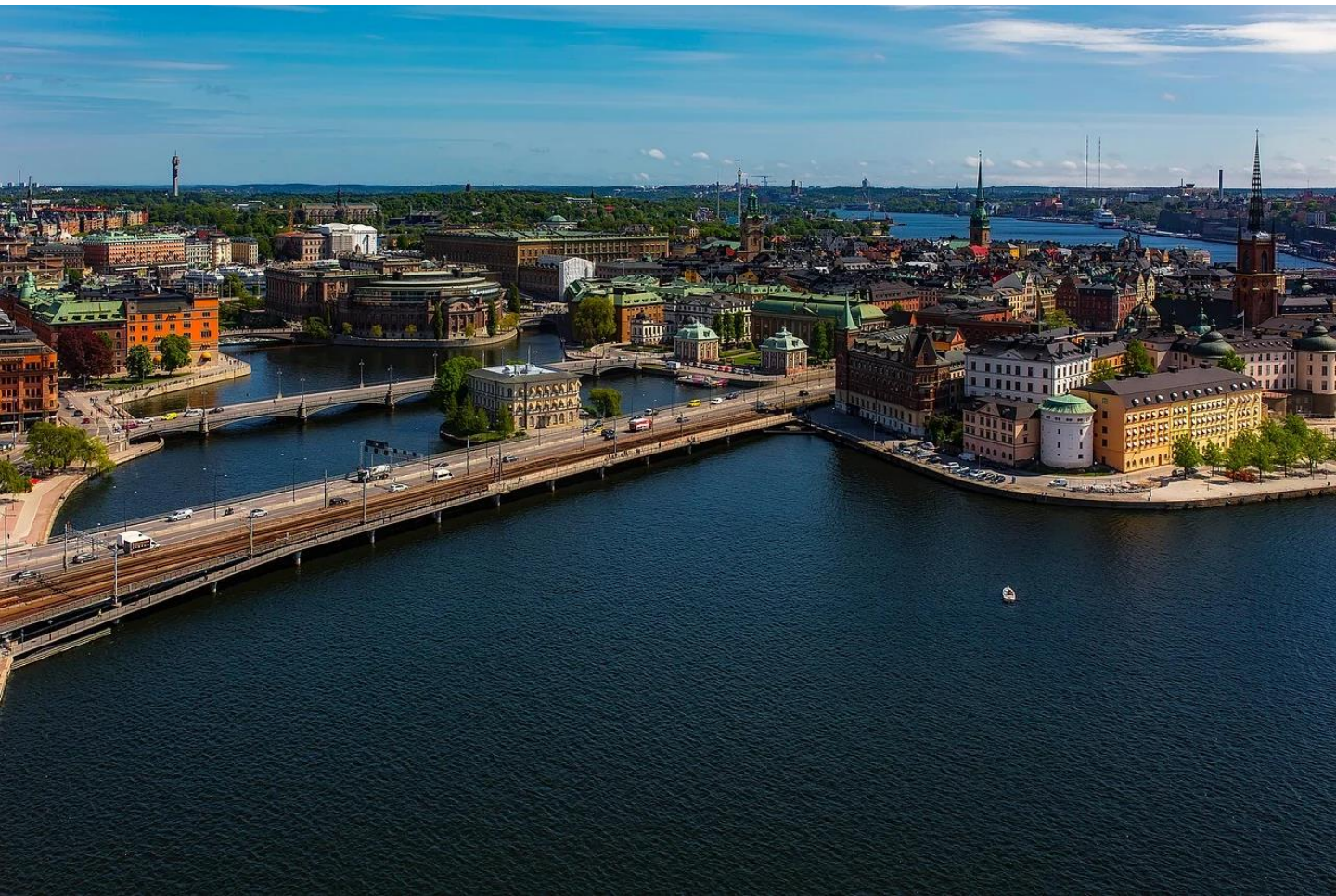

Stadens råd var på medeltiden en domstol, men på den tiden skilde man inte på dömande och förvaltande myndigheter, så borgmästaren och rådstuvurätten (efter rådstugan, dvs lokalen där den samlades) blev även en styrelse för staden.

Brandvakt dömdes till döden, 1504

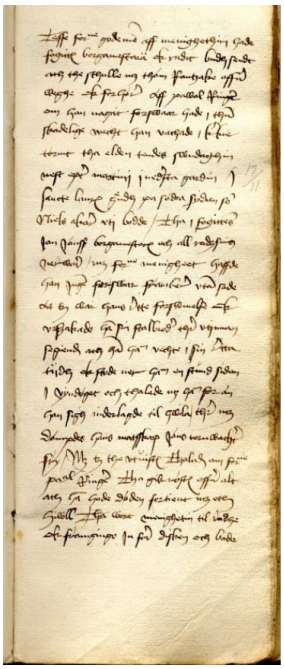

Söndagen näst efter Martinsdagen, eller Mårtensafton, bröt elden lös i Nils åkares hus längst ner på södra sidan i Sankt Laurens gränd. Pawel ringare var brandvakt i kyrktornet, men hade olovligen lagt sig för att vila. Elden var väldigt farlig för staden vid den här tiden, då den fort spred sig bland de trånga gränderna och träkåkarna. Därför ställdes Pawel ringare inför rätten.
Onsdagen den 11 december 1504 hålls åtalet i rådstugan, hos stadens borgmästare och råd. Pawel ringare döms till stegling (hjul). Folket ber om lättnad i straffet, och Pawel "unnas" istället svärdet på grund av sin ålder och för att han länge arbetat troget i stadens tjänst. Han avrättas måndagen därpå.

Bödeln Erich Laurensson klädd i stadens färger

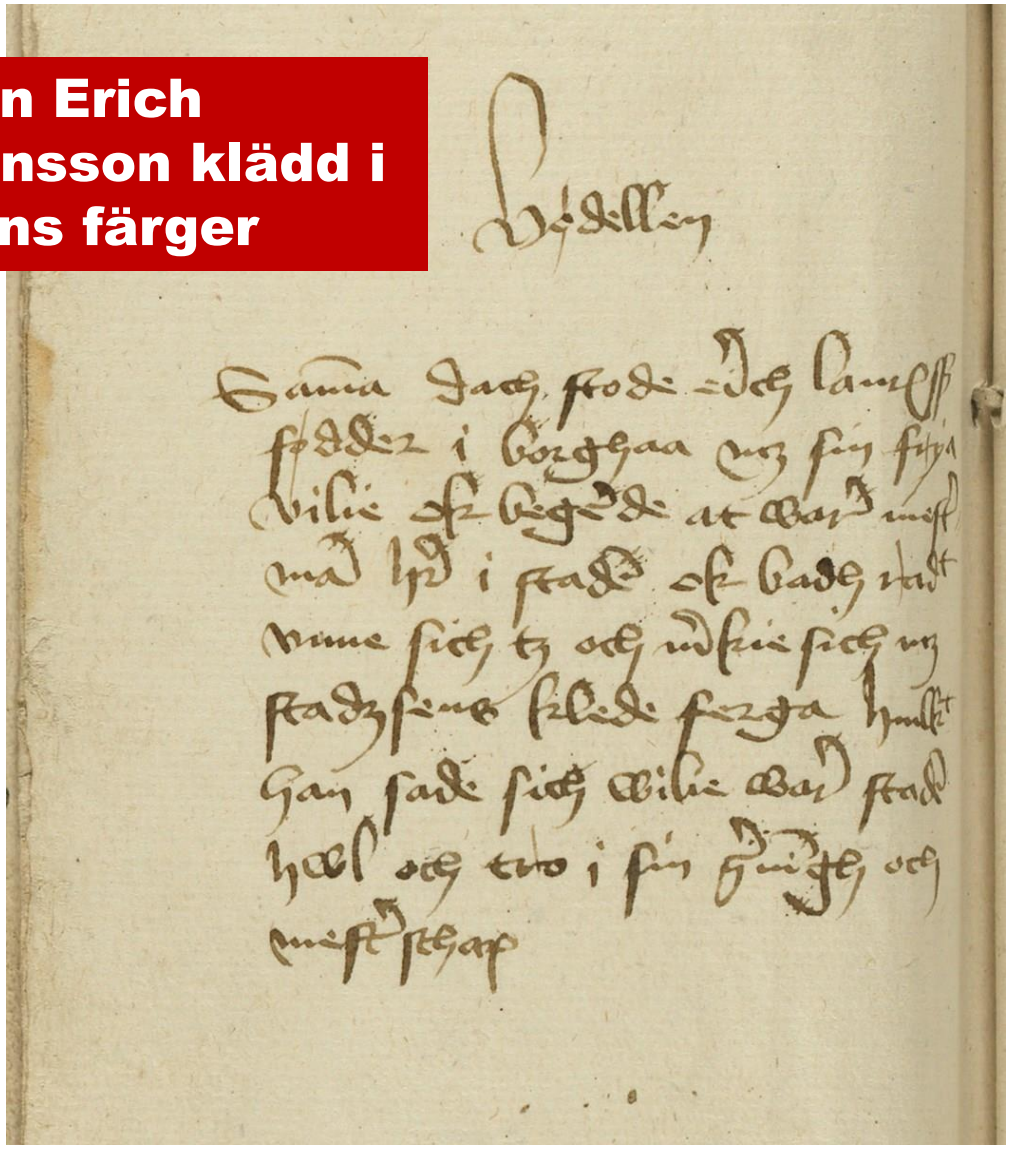

I Stockholms tänkebok (protokollen från stadens råd) från måndagen den 16 september 1491 finns kanske den första uppgiften om att stadens bödel skulle gå klädd i stadens färger.

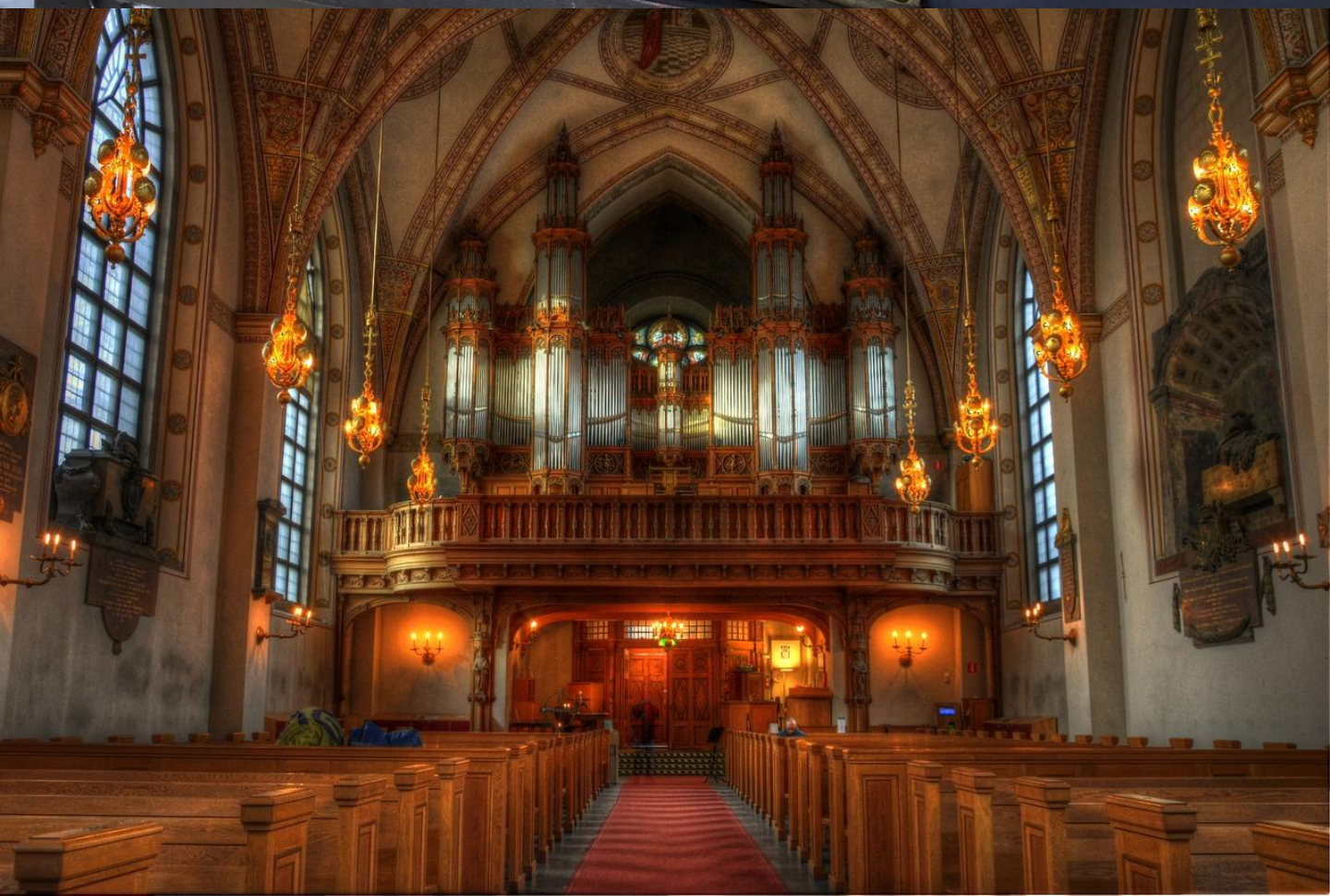

Hansans vanliga Resvägar Mellan Städer Man Handlade med

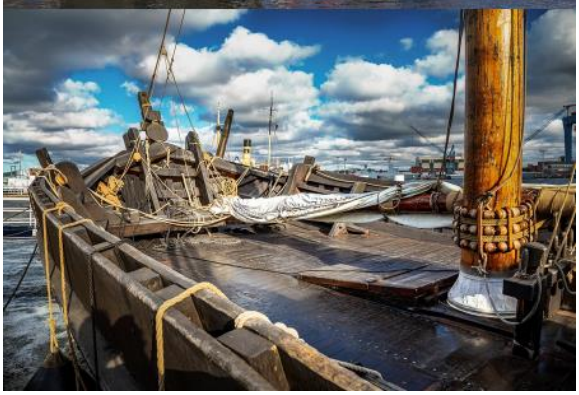

Koggar

I skuld Till Hansan

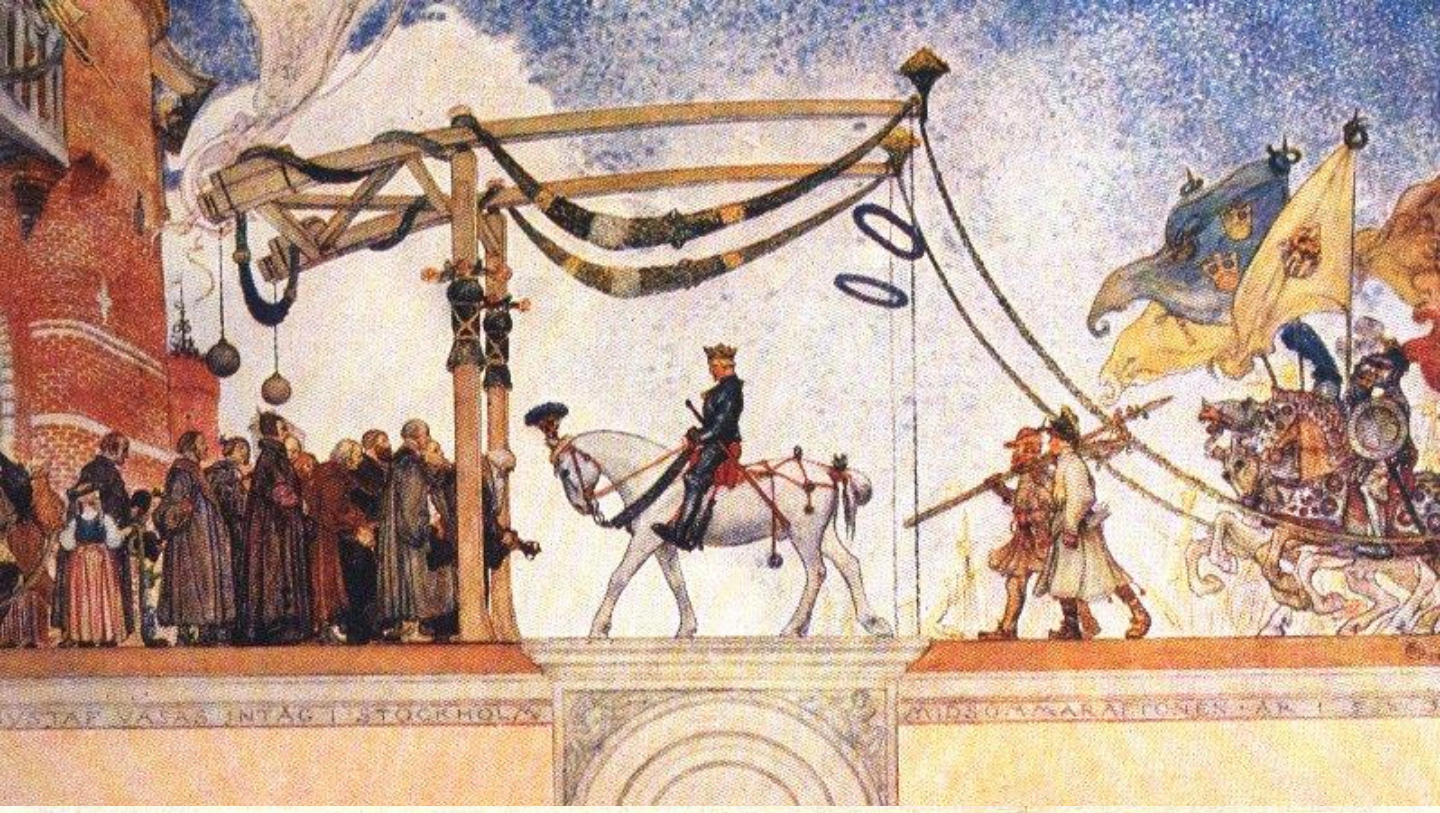

HANSAN

År 1280

Tyskar befolkar Stockholm

Staden har starkt inflytande under Hansan

SÖDRA SVERIGE UNDER MEDELTIDEN
Stockholm äldsta borg kom till samtidigt med
Kalmar
Nyköping
Stäkeborg
Borgholm
Tyskar från Hansan befolkade staden
1300 styrde tyskar staden helt
UPPLAND
SÖDERMANLAND
GOTLAND
(danskt 1361-1645)
SKÅNE
SJÄLLAND
BORNHOLM
Stad
Mindre ort
Slott
Kloster

SÖDRA SVERIGE UNDER MEDELTIDEN
Hansan skeppade tyger, kryddor m m till Stockholm
UPPLAND
SÖDERMANLAND
GÖTLAND
GOTLAND
(danskt 1361-1645)
Stad
Mindre ort
Slott
Kloster

HANSAN

Bönders byteshandel var spannmål,smör,oxar för järn och salt

Lyxvarohandel berörde få svenskar Hansans varor var mest lyxvaror

HANSAN

Stockholms hamn var omtyckt med sitt djup som gjorde att Koggarna kunde gå in till kajen
CHARTA
STOCKHOLM
MALAR
FORSTÄDER
HOLMEN
RIDDARE
FJÄRDEN
SÖDER

HANSAN

Hansan förde ut järn och koppar, hudar, smör, och vidare till andra orter i Europa
CHARTA
STOCKHOLM
MALMAR
FORSTÄDER
KONGSHOLMEN
SALT
SION
Ut

HANSAN

Hansan gillade de som motverkade Hansans försvagning

Hansan gav stöd till Engelbreks uppror och sedan till Gustav Vasas frihetskrig

HANSAN

Stockholms hamn var omtyckt med sitt djup som gjorde att Koggarna kunde gå in till kajen

MEDELTIDA STOCKHOLM

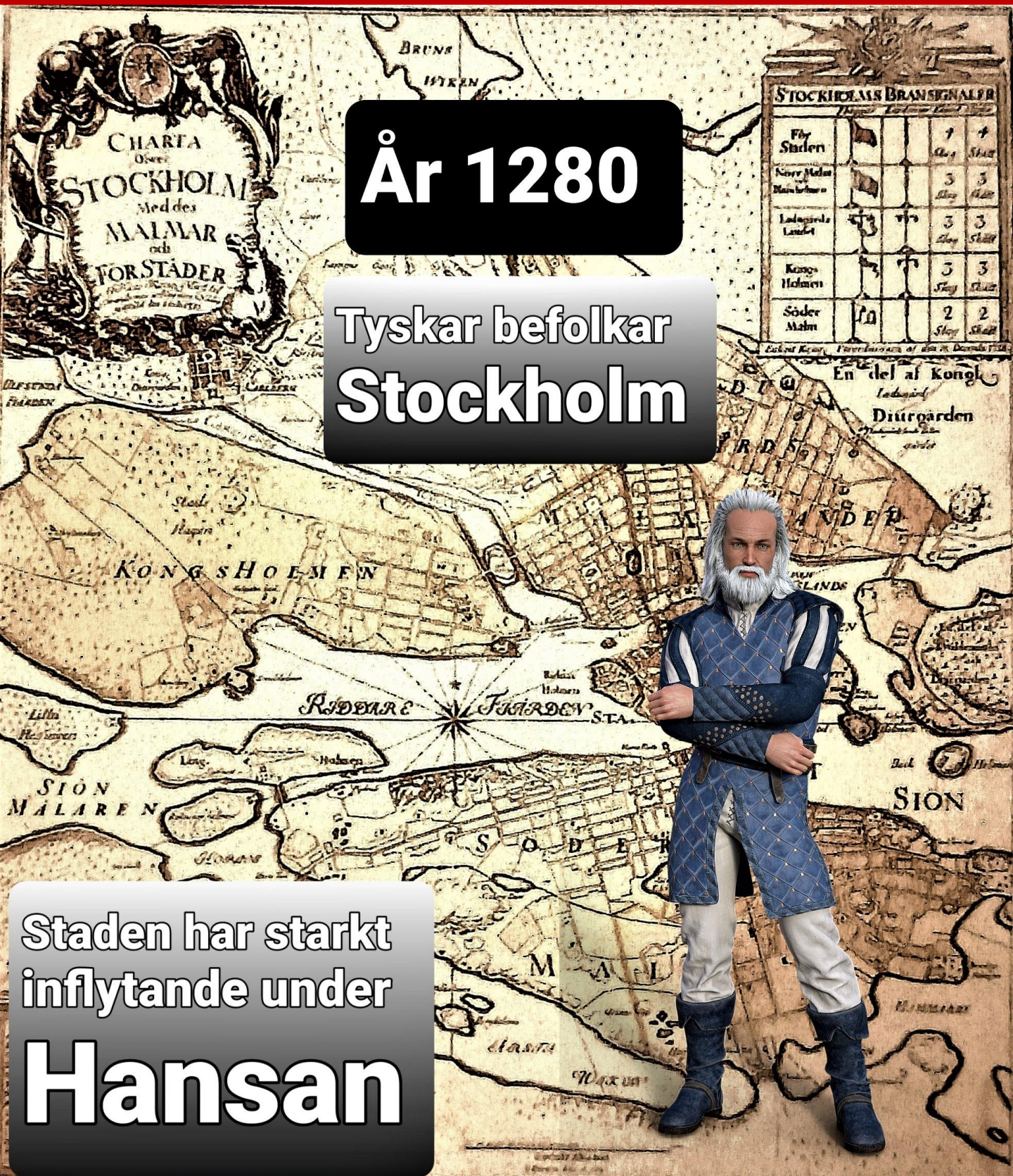

Slaget vid Sparrsätra , kämpade mellan krafter kung Eric XI Sveriges och rebeller ledda av Holmger Knutsson ägde rum i 1247 nära Enköping i Sverige . Det inträffade under en dåligt dokumenterad period i svensk historia; som ett resultat är många detaljer osäkra och förmodliga. Även om det inte var slutet på Folkung- upproret, anser många forskare att det har markerat slutet på den gamla ordningen, vilket lett till att Upplands-svenskarna förlorade sin semi-aristokratiska status och till början av beskattningen av kungen. Battle of Sparrsätra

Sveakungen Holmger Knutsson flyr till Gästrikland, efter slaget vid Sparrsätra. Holmger tas tillfånga av kung Erik den läspe och halte Eriksson i Gästrikland, och kung Erik låter, genom Birger Magnusson, halshugga Holmger år 1248.

HANSAN

Hansan växte först fram i Tyskland, i områdena kring floderna Rhen, Weser och Elbe. Till en början bestod den av flera enskilda intresseorganisationer för olika grupper av köpmän, som erbjöd varandra skydd längs farofyllda transportvägar och stödde varandras handel. De tyska köpmännen övertog på 1000-talet det danska köpmansgillet Sankt Clemens i London. Då staden Lübeck grundades 1143 kom det att innebära en snabb expansion av den tyska handeln på Östersjön. Det är okänt när de första gillena bildades men åtminstone 1157 fanns ett sådant bland de tyska köpmännen i London då de slöt ett avtal med Henrik II, kort därpå slöts liknande avtal med Novgorod och Gotland. År 1161 slöt Norge ett handelsavtal med Lübeck. Under början av 1200-talet drog hanseköpmännen fördel av Tyska ordens expansion i Baltikum och knöt till sig vitryska och litauiska områden i sitt handelsnät. År 1227 slöt man handelsavtal med fursten av Smolensk och redan vid mitten av 1200-talet fanns ett dussintal städer med lybsk rätt i Östersjöområdet[4], däribland Reval, Wismar, Rostock, Stralsund, Greifswald, Kolberg, Danzig och Elbing. Riga grundades 1201 med gotländskt myntsystem och lag efter gotländsk rätt, men inordnades under denna tid i Hansan. Under det tidiga 1200-talet ökade även antalet tyska köpmän på sillmarknaderna i Skåne. De flesta kom från Lübeck, men även från andra städer som Rostock, Wismar, Stralsund, Greifswald, Stettin och Danzig deltog i handeln. Lübeck kom under hela medeltiden att förbli Hansans centralort i Östersjön.

Stadsporten Holstentor uppfördes 1478 och var en av fyra portar som i fordom ledde in till Lübeck.

Trave är en flod i norra Tyskland och är 124 km lång. Floden går igenom Schleswig-Holstein. Bifloder är Schwartau, Stepenitz och Wakenitz. Floden har sin källa i Ahrensbök och mynnar ut i Lübeckbukten vid Travemünde.

HANSAN

År 1283 slöt sig de vendiska städerna samman i en gemensam organisation under Lübecks ledning. I det nuvarande Sverige var Visby, Kalmar, Stockholm och Nyköping knutna till Hansaförbundet. Viktiga för Hansan var även de kontor man inrättade i städer som inte anslutit sig till Hansan, men som ändå var viktiga för dess handel. Inom kontorets område gällde Hansans lagar. Det äldsta kontoret, Petershof, inrättades i Novgorod 1259. Londonkontoret, The Steelyard, växte fram under 1200-talet. Kontoret i Brygge inrättades 1347 och omkring 1360 inrättades kontoret i Bergen, sedan man lyckats konkurrera ut så gott som alla andra utländska handelsmän och helt kontrollera den norska exporten och importen. Hanseaterna hade grupperat sig i tre olika hansor (drittel)[2], beroende på köpmännens geografiska hemvist: den vendiskt-sachsiska Hansan, den westfalisk-rhenländska ofta i allians med den preussiska Hansan och den livländska-gotländska Hansan först under Visbys senare under Rigas ledning.[4] Den vendisk-pommerska var den mäktigaste med köpmän från Lübeck, Hamburg, Kiel, Lüneburg, Wismar, Rostock, Stralsund och Greifswald. Philippe Dollinger, en av hanseforskningens förgrundsgestalter, uppger att totalt 220 städer på ett eller annat sätt var anknutna till hanseförbundet, antingen som hansestäder, som handelsfaktorier eller genom att hysa ett hanseatiskt kontor. Endast 70-80 städer var dock fullvärdiga hansestäder.

Den livliga handeln medförde att staden knöts närmande till andra städer i norra Tyskland och i mitten av 1200-talet bildade de tillsammans Hansan. Lübeck ledde från början av 1300-talet med stor framgång denna bekanta stora förening av handelsstäder. Dess flottor behärskade Östersjön, och dess röst var ofta avgörande i de nordiska rikenas angelägenheter. I mer än två århundraden stod Lübeck på höjden av sin makt.

HANSAN

Bland medlemmarna fanns en enda enskild person, stormästaren av Tyska Orden. Bland dess städer märks i Östersjön Lübeck, Greifswald, Stralsund, Rostock, Wismar, Stettin, Danzig, Elbing, Thorn, Königsberg, Dorpat, Reval, Riga, Stargard, Visby, samt under en tid även Stockholm och Kalmar. Dessutom Hamburg, Bremen, Kampen, Deventer, Brandenburg an der Havel, Frankfurt an der Oder, Magdeburg, Hildesheim, Braunschweig, Hannover, Soest samt Kraków.[5] Den jordbrukskris som följde i spåren på Digerdöden innebar ett svårt ekonomiskt avbräck för de hanseatiska köpmännen. För att lösa problemen kallades 1356 till den första "Hansedagen" i Lübeck. Hansedagen blev sedan ett återkommande årligt forum, och början till att skapa en större enighet mellan hansestäderna. Det blev också inledningen till att Hansan försökte agera mer tydligt politiskt. Gotland och Visby spelade en viktig roll i Hansans bildande. Gotländska handelsmän hade varit en viktig länk i handeln mellan Västeuropa redan under vikingatiden. När tyska köpmännen på 1100-talet börjar söka sig till Novgorod blev Gotland en viktig mellanlandningsplats, och uppbyggnaden av handelsnät skedde i samarbete med gotlänningar. Senare under Tyska ordens erövringar i Baltikum blev Gotland en stödjepunkt för korstågen. År 1225 bildade tyskarna en egen församling i staden. Det tyska inflytandet ökade under 1200-talet, och efter ett krig 1288 mellan Visbyborna och övriga gotlänningar, infördes ett system av dubbla borgmästare - en tysk och en svensk.

HANSAN

I hundraårskriget försökte Hansan intervenera, något som visar på Hansans stora makt vid tidpunkten, men samtidigt ledde till en allt starkare negativ inställning från de icke tyska staternas ställning gentemot Hansan. Hansan ingick även en allians med Magnus Eriksson och hans son Håkan Magnusson för att hindra Valdemar Atterdag att bygga upp ett starkt danskt rike, oberoende av Hansan. Till en början gick allt bra för Valdemar, han tog kontrollen över Skåne och erövrade Gotland 1361. Hansestäderna mobiliserade dock, intog Skåne och besatte det viktiga slottet Kärnan i Helsingborg. Vid fredsförhandlingarna i Stralsund 1370 tvingades Valdemar Atterdag till eftergifter gentemot hanseaterna, som bland annat fick Skåne som förläning på 15 år, och alla icke-tyska köpmän uteslöts från sillmarknaden i Skanör-Falsterbo. Den 11 november 1367 beslöts på en hansedag i Köln att ingå ett stort politiskt förbund, den så kallade Kölnkonfederationen, som hade till uppgift att med vapenmakt skydda städernas privilegier i Danmark. En stor upprustning skedde och de hanseatiska handelsfartyg, som ville komma in i eller ut ur Östersjön, skulle samlas på vissa uppgivna orter och endast efter krigsbefälets anvisningar passera Öresund. All samfärdsel med fienden förbjöds, och i alla städer skulle en utförseltull tas upp. Fred fick inte slutas annat än gemensamt. Den stad, som inte rättade sig efter dessa bestämmelser, skulle på tio år vara utesluten från all samfärdsel med de övriga hansestäderna och förlorade de hanseatiska privilegierna i utlandet

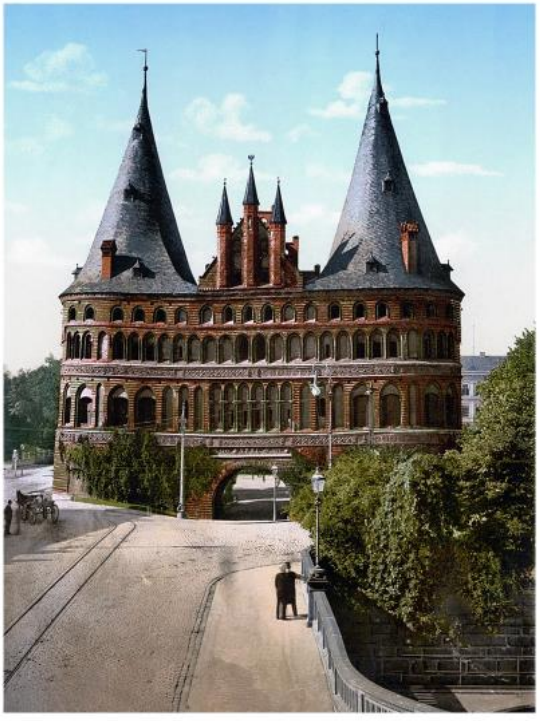

Stadsporten Holstentor uppfördes 1478 och var en av fyra portar som i fordom ledde in till Lübeck.

De tre skandinaviska rikenas förening under en regent betraktades som en fara för Lübecks Östersjövälde. Därför tog staden under en av sina fyra borgmästare, Nicolaus Brömse, en väsentlig del i omgestaltningen av de politiska förhållandena i Norden genom att med penningar och krigsmateriel understödja Gustav Vasa i kampen mot Danmark. Den skuld Sverige drog på sig till Lübeck var på omkring 170 000 lybska mark.

HANSAN

Det förekom ingen opposition bland de städer som inte varit representerade i Köln, utan alla sanktionerade beslutet och fogade sig i det, vilket var en framgång för Lübeck. Den tyska expansionen i Östersjöområdet nådde sin höjdpunkt omkring år 1400. Därefter kom flera händelser att innebära svåra motgångar för Hansan. Erik av Pommern förde en tydligt antihanseatisk politik för att befria Norden från det ekonomiska och politiska beroendet av Lübeck. Tyskar berövades viktiga befattningar i städerna och inom produktionen ersattes de med nordbor. 1429 infördes Öresundstullen. Erik kom dock att störtas, och det kom att dröja ytterligare en tid innan Hansans roll i norden kunde brytas. Omkring 1425 övergav sillen sina gamla lekplatser runt Danmarks kuster i Östersjön och flyttade till kustområden utanför Nederländerna. Nederländarna, vars position under en längre tid varit på frammarsch, befann sig under 1430- och 1440-talen i det närmaste i ett konstant krigstillstånd med Hansan. I samband med freden i Utrecht tvingades Hansan att erkänna de nederländska städernas handelsrätt i det Nordiska området. Köln, som aldrig varit helt beroende av Hansan, tjänade under 1400-talet stora pengar på en lönsam handel med icke hanseatiska områden. Det ledde till att staden uteslöts ur förbundet 1471. Detta ledde dock till att flera tyska städer istället slöt handelskontakter med Köln, och att dessa städer kom att utgöra konkurrenter till Hansan.

HANSAN

Kristian II gjorde i början av 1500-talet nya försök att skapa en nordisk union oberoende av Hansan, men misslyckades. Han ersattes av Fredrik I av Danmark, som drev en prohanseatisk politik, men redan 1533 bröts pakten med Hansan. Grevefejden innebar att hansestaterna 1536 förlorade samtliga privilegier på nordiskt område, och därmed var Hansans kontroll över Östersjöhandeln bruten.

Nedgång och upplösning

Från omkring år 1400 stagnerade Hansan gradvis. Uppdelningen i regionala hansor förstärktes och ledde till splittring. Under Gustav Vasas befrielsekrig 1521-1523 lyckades Hansan som opposition i en ekonomisk konflikt över handel, gruvindustri och metallindustri i Bergslagen [8] med Jakob Fugger (tidigt extremt rik industriman inom gruv- och metallindustrin på kontinenten) och hans "fientliga affärsövertagningsförsök" av Bergslagen. Fugger var allierad med sina ekonomiskt beroende påve Leo X, Maximilian I (tysk-romersk kejsare) och Christian II i Danmark. Båda sidor gjorde enorma dyra investeringar i väldigt mycket fler inhyrda legosoldater för att vinna kriget. Fugger drog sig senare ur striden 1521 efter att ha förlorat mot Gustav Vasa i Slaget om Västerås (och kontrollen över sjöfarten från Bergslagen). Hansan återställde efter kriget 1523 i allra högsta grad sin makt i Gustav Vasas Sverige och Fredrik Is Danmark, genom att ha varit på rätt sida och finansierat kriget.

Endast ett fåtal städer deltog och de som kom var mycket ovilliga att bidra ekonomiskt till återuppbyggnaden. Detta var den sista hansedagen, och markerar slutpunkten på Hansans historia. Verksamheten fortsatte i liten skala, de tre städerna Hamburg, Bremen och Lübeck kvarstod som sista medlemmarna till nedläggningen 1862, men fortsätter än idag beteckna sig som hansestäder även i det moderna Tyskland vardag. Hansans politiska makt var bruten.[1] Bergens Kontor fortsatte fram till 1754, Bryggen i Bergen är de enda av alla Hansans Kontors byggnader som står kvar.

Genom Hansan kom hela norra Europa att ingå i ett gemensamt handelsområde. Organiserandet av råd, skråväsende och reglerad handel, liksom byggandet i städerna, kom att prägla utvecklingen och lågsaxiskan blev umgängesspråk i området. Hansan kom också att standardisera handels- och sjörätten.

Hansan hamnade dock på fel sida 1536 efter Christian III seger i Grevefejden i Skåne och Danmark med Gustav Vasas Sverige som hans allierade, pengarna var borta, Hansas inflytande i Norden var därmed över. Därefter sågs Hansan endast som en oönskad konkurrent av Danmark och Sverige och Hansan var i praktiken utestängd från dessa länder.
Senare på 1500-talet och 1600-talet tog svenska östersjöimperiet mer kontroll över mycket av Östersjön, där då Hansan stängdes ute. Kontoret i Novgorod hade stängts och Kontoret i Brygge hade självdött. De enskilda städerna som utgjorde Hansan hade också börjat sätta eget intresse framför sina gemensamma hanseanska intressen. Slutligen hade de tyska prinsarnas politiska auktoritet börjat växa, vilket begränsade köpmännens och hansestädernas oberoende. Den Brittiska och Holländska konkurrensen växte också skarpt i den internationella handeln.
De nya handelsvägar som öppnades med upptäckten av Amerika 1492 och sjövägen till Indien innebar nya handelsvägar, som ytterligare förstärktes i samband med bildandet av ett holländskt ostindiskt kompani 1602. Hansans makt var dock inte bruten. Trettioåriga kriget kom dock att innebära att åtskilliga av de gamla hansestäderna förstördes. Europas stater började nu också införa merkantila system som missgynnade Hansan. År 1666 brann hansekontoret "The Steelyard" ned i samband med Londonbranden. Kontorsmästaren sände en skrivelse till Lübeck med en vädjan om omedelbar ekonomisk hjälp för en återuppbyggnad. Hamburg, Bremen och Lübeck kallade till ett hansedag 1669.

HANSAN

Inte långt efter Kalmarunionens upplösning började Hansans förfall och därmed Lübecks tillbakagång. Till detta bidrog mycket de svåra inre striderna mellan det katolsk-aristokratiska partiet under den ovannämnda Bröms och Hermann Plönnies och det protestantisk-demokratiska under Jürgen Wullenwever. Det sistnämnda partiets försök att med stöd av borgare och bönder i Danmark återuppsätta Kristian II på Danmarks tron misslyckades, eftersom det fick emot sig inte bara adel och präster i Danmark, utan även Sverige, som dessutom retats upp av dess penningkrav. Sveriges ställning till Lübeck vid denna tid har jämförts med Spaniens sydamerikanska koloniers ställning till moderlandet (på grund av Sveriges export av viktiga metaller). Lübeck fick visserligen i freden (14 februari 1536) sina handelsrättigheter i Danmark bekräftade och fick Bornholm på ytterligare 50 år, men dess envälde i handelsväg inom Sverige knäcktes genom fejden. Sista gången Lübeck uppträdde som självständig krigförande stat var i Nordiska sjuårskriget (1563-1570), då det i förbund med Danmark sökte tränga svenskarna från Estland, varifrån dessa hindrade Lübecks fria handel med Ryssland. Efter trettioåriga kriget, under vilket kejsaren slöt fred med Kristian IV den 12 maj 1629 i Lübeck, förlorade staden resten av sin forna politiska och handelsbetydelse. Holländarna tog över den ledande rollen som sjömakt i Östersjön.En annan bidragande orsak till Lübecks minskade betydelse var den gradvisa igensandningen av Traves mynning i Östersjön.